

Peilingen redelijk juist

„De ziel der kiezers is onpeilbaar”, zei Jan Terlouw (D'66) in een van zijn verkiezingstoespraken. Toch valt, nog eens nakaartend, niet te ontkennen dat de kiezersvoorkeur ditmaal met redelijk succes is gepeld. Dat geldt althans voor een van de drie onderzoeken waarmee de afgelopen maanden aan de weg is getimmerd, namelijk dat van Rooie Haan/NIPO (methode De Hond). Socioloog drs Maurice de Hond kon dan ook weleens gelijk hebben met zijn achteraf gedane constatering dat het door hem geboekte resultaat het beste is dat in de geschiedenis van het verkiezingsonderzoek in Nederland is behaald.

De Nederlandse Stichting voor Statistiek (NSS) kwam bij haar laatste, op 25/26 april gedateerde, peiling voor het CDA met 30% (uitslag 31,9%) nog het dichtst in de buurt. De door haar steeds als blok gerepresenteerde progressieve drie (PvdA, D'66, PPR) kregen echter met 45% (40,9) veel te veel, de VVD met 16% (18,0) duidelijk te weinig. Naar er was op dat tijdstip nog een maand te gaan, en met de voor progressief en VVD gepelde winst zat zij in elk geval goed.

Bureau Lagedijk schoot bij zijn laatste (in mei verrichtte) peiling met 34,0% voor de PvdA (uitslag 33,8%) praktisch raak. Met 6,7 en 3,8% overschatte het echter zowel D'66 als PPR (uitslag resp. 5,4 en 1,7%). Het gaf het CDA slechts 28,5% (31,9) en de VVD 16,1% (18,0), en het sloeg ook bij de kleine partijen, zoals DS'70 met 1,4 (0,7), SGP met 3,6 (2,1) en PSP met 1,9 (0,9), de plank nogal eens mis. Wel kwam het voor de CPN een van de beide punten waarop De Hond — als men dat zo mag zeggen — in de fout ging, met 1,1 (1,7) aardig in de richting.

hadden versterkt. Die narigheden in Drente waren niet van invloed op de inmiddels gemaakte partijkeuze, maar wel op het voornemen die keuze woensdag ook tot uitdrukking te brengen. Een uitzonderlijk grote, ook door het weer nog begunstigde opkomst dus (1972 82,9%, ditmaal 87,5%), waar „links”, in dit geval PvdA en D'66, nog aardig zijde bij heeft gesponnen.

Klaarblijkelijk is De Hond erin geslaagd op basis van de continu door het NIPO verrichte wekelijkse peilingen een methode te ontwikkelen die, ook in vergelijking met andere onderzoeken, een hoge mate van betrouwbaarheid bezit.

Opschudding

Blijft echter vraag naar de zin van al dat gecijfer, dat in het poli-

tieke krachtenspel een eigen leven gaat leiden. Zie bijvoorbeeld de commotie die zijn eerste via de Rooie Haan van 9 oktober 1976 — nota bene zo'n acht maanden voor de verkiezingsdag — bekend gemaakte sensationele uitkomsten hebben gewekt. Achteraf beschouwd veel gedoe om veel minder dan waar het toen naar uitzag.

En tenslotte de vraag: heeft verkiezingsonderzoek effect voor het gedrag van de kiezers? Zal het degenen die niet graag op een als verliezer gedoodverfde partij stemmen er niet toe prikkelen hun stem op een tot winnaar gestempelde partij uit te brengen? En zal het anderen, met een ingebouwde sympathie voor de „underdog”, er niet toe bewegen juist aan de kant van een potentiële verliezer te gaan staan?

Gezien de mogelijkheid — om niet te zeggen: waarschijnlijkheid — van een dergelijke beïnvloeding zou het de zuiverheid van de uitslag ten goede komen wanneer per afspraak tussen de diverse onderzoekers het houden van kiezerspeilingen geruime tijd voor de verkiezingsdatum zou worden stopgezet. Wie blindt de kat — en De Hond — deze bel aan?

Juiste tendens

In zijn zaterdag in de Rooie Haan geleverde terugblik kon Maurice de Hond met voldoening vaststellen dat alle door hem gesignaleerde tendensen (naar winst of verlies) juist zijn geweest, hoewel sommige sterker zijn uitgevallen dan hij had aangegeven.

Dat geldt in de eerste plaats voor de reeds genoemde CPN, door hem bij zijn laatste onderzoek (mei) met 3,3% (1,7) bedeed. Hij noemde de CPN — per traditie het moeilijkst te peilen — de enige partij waarbij zijn methode niet goed heeft gewerkt. Bij toekomstig onderzoek (volgend jaar Statenverkiezingen) zal hij dus wel naar herziening daarvan streven.

Het grootste verschil tussen zijn laatste peiling en de verkiezingsuitslag deed zich echter voor bij de PvdA. Bij De Hond kwam deze op 31,8%, maar uit de stembus kwam 33,8% tevoorschijn. In de week voorafgaand aan die peiling vertoende de PvdA, waarschijnlijk door het politiefilmpje van de VARRA-televisie, een inzinking, en het was onduidelijk of die zou doorzetten dan wel zou worden gecorrigeerd. Vandaar, aldus De Hond, het voor de PvdA nogal groot uitgevallen verschil.

Overigens wees hij nóg op een andere factor. Bij een op de maandag en dinsdag voor de verkiezingswoensdag gehouden bliksemonderzoek bleek dat de maandag begonnen gijzelingen het bewustzijn dat er gestemd moest worden duidelijk